

Grondwettelijk Hof

**PERSBERICHT
ARREST 57/2021**

Het Grondwettelijk Hof vernietigt de verplichting tot algemene en ongedifferentieerde bewaring van gegevens met betrekking tot elektronische communicatie

Uit een arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie, naar aanleiding van prejudiciële vragen, die door het Grondwettelijk Hof werden gesteld, blijkt dat de algemene en ongedifferentieerde bewaring van gegevens met betrekking tot elektronische communicatie waarin de wet van 29 mei 2016 voorziet, het recht op eerbiediging van het privéleven en op bescherming van de persoonsgegevens schendt. Hoewel de bewaring van dergelijke gegevens in sommige gevallen mogelijk is, stelt het Grondwettelijk Hof vast dat de wet van 29 mei 2016 niet overeenstemt met één van de door het Hof van Justitie beschreven uitzonderingen. Bijgevolg vernietigt het Grondwettelijk Hof de betrokken bepalingen van die wet. Het staat aan de wetgever een regeling tot stand te brengen waarbij de ter zake van toepassing zijnde beginselen in acht worden genomen, in het licht van de preciseringen van het Hof van Justitie.

Het Grondwettelijk Hof handhaaft de gevolgen van de vernietigde bepalingen niet. Het preciseert dat het aan de bevoegde strafrechter staat, in voorkomend geval, uitspraak te doen over de toelaatbaarheid van bewijzen die werden verzameld met toepassing van de vernietigde bepalingen. Daarbij wordt verwezen naar het standpunt van het Hof van Justitie dat het gebruik, in een strafproces, van bewijzen die zijn verkregen met schending van het Unierecht niet noodzakelijk verboden is, voor zover het recht op een eerlijk proces van de betrokken personen in acht wordt genomen.

1. Context van de zaak

De « Ordre des barreaux francophones et germanophone », de vzw « Académie Fiscale », de vzw « Liga voor Mensenrechten », de vzw « Ligue des Droits de l'Homme » en verscheidene particulieren vorderen de vernietiging van de wet van 29 mei 2016 betreffende het verzamelen en het bewaren van de gegevens in de sector van de elektronische communicatie.

Die wet voorziet in een verplichting tot algemene en ongedifferentieerde bewaring van gegevens met betrekking tot elektronische communicatie. In tegenstelling tot de wet van 30 juli 2013, die in een analoge verplichting voorzag en die is vernietigd bij arrest [nr. 84/2015](#) van het Hof in het verlengde van een arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie van 8 april 2014, *Digital Rights* ([C-293/12](#)), voorziet de wet van 29 mei 2016 in extra waarborgen voor de toegang tot de bewaarde gegevens. De wetgever was van mening dat die extra waarborgen de verenigbaarheid van de wetgeving met het recht op eerbiediging van het privéleven en op bescherming van de persoonsgegevens garandeerden.

De grieven van de verzoekers hebben betrekking op verscheidene aspecten van de wet van 29 mei 2016, hoofdzakelijk op de algemene en ongedifferentieerde verplichting tot bewaring van gegevens, maar ook onder meer op de voorwaarden voor de toegang tot die gegevens en op het niveau van bescherming ervan.

Bij zijn [arrest nr. 96/2018](#) heeft het Hof drie prejudiciële vragen gesteld aan het Hof van Justitie. De eerste twee vragen betroffen de verenigbaarheid van de bestreden wet met het Unierecht, rekening houdend met de nagestreefde doelstellingen en met de waarborgen waarin is voorzien met betrekking tot de toegang tot de gegevens en de bewaring ervan. Met de derde vraag heeft het Hof aan het Hof van Justitie gevraagd of het, in geval van vernietiging van de bestreden wet, de gevolgen van de bestreden wet tijdelijk zou kunnen handhaven om rechtsonzekerheid te voorkomen en het mogelijk te maken dat de voorheen verzamelde en bewaarde gegevens alsnog kunnen worden gebruikt voor de beoogde doeleinden.

Het Hof van Justitie heeft op die prejudiciële vragen geantwoord met een arrest van 6 oktober 2020, *La Quadrature du Net e.a.* ([C-511/18](#), [C-512/18](#) en [C520/18](#)). Uit dat arrest blijkt dat **het Unierecht zich verzet tegen wettelijke maatregelen die preventief voorzien in een algemene en ongedifferentieerde bewaring van verkeers- en locatiegegevens**, behalve in bepaalde door het Hof van Justitie beschreven beperkte gevallen. **De preventieve massale bewaring van gegevens is dus in beginsel strijdig met het Unierecht.** Daarmee heeft het Hof van Justitie zijn vroegere rechtspraak bevestigd en tegelijkertijd de contouren gepreciseerd van de gevallen waarin de bewaring van gegevens is toegestaan.

Het Hof van Justitie heeft voorts geoordeeld dat **het Hof, in geval van vernietiging, de gevolgen van de bestreden wet niet kan handhaven omdat het anders het beginsel van de voorrang van het Unierecht op het nationale recht schendt.** Het Hof van Justitie heeft gepreciseerd dat de toelaatbaarheid van de bewijzen die door middel van een met het Unierecht onverenigbare algemene en ongedifferentieerde bewaring van gegevens zijn verkregen, een kwestie is die onder het nationale recht valt. Het Unierecht brengt voor de nationale rechter evenwel de verplichting met zich mee om dergelijke bewijzen in het kader van een strafrechtelijke procedure buiten beschouwing te laten, indien de verdachte personen niet in de gelegenheid zijn om doeltreffend commentaar te leveren op die bewijzen.

2. Onderzoek door het Hof

2.1. Ten gronde (B.5-B.21)

Op grond van het arrest van het Hof van Justitie oordeelt het Hof dat **de bestreden wet het Unierecht schendt, in zoverre zij principieel en zonder beperking tot de door het Hof van Justitie beschreven gevallen, voorziet in een algemene en ongedifferentieerde bewaring**, door de operatoren en aanbieders van elektronische communicatiediensten, **van de identificatiegegevens, de toegangs- en verbindingsgegevens, alsook van de communicatiegegevens** (B.15).

Het Hof wijst erop dat **het Hof van Justitie, bij wijze van uitzondering, verschillende wettelijke maatregelen aanvaardt.** Toelaatbaar zijn, onder meer, wettelijke maatregelen « die ten behoeve van de bescherming van de nationale veiligheid, de bestrijding van zware criminaliteit en de voorkoming van ernstige bedreigingen van de openbare veiligheid voorzien in **een algemene en ongedifferentieerde bewaring van de IP-adressen die zijn toegewezen aan de bron van een verbinding**, voor een periode die niet langer is dan strikt noodzakelijk », of nog wettelijke maatregelen « die ten behoeve van de bescherming van de nationale veiligheid, de bestrijding van criminaliteit en de bescherming van de openbare veiligheid voorzien in **een**

algemene en ongedifferentieerde bewaring van de gegevens inzake de burgerlijke identiteit van de gebruikers van elektronische communicatiemiddelen ». Dit voor zover duidelijke en nauwkeurige regels waarborgen dat aan de voor de bewaring van de gegevens geldende materiële en procedurele voorwaarden wordt voldaan en voor zover de betrokken personen beschikken over effectieve waarborgen tegen het risico van misbruik (B.16.1).

Op grond van die preciseringen van het Hof van Justitie **betoogde de Ministerraad dat de bestreden wet niet moest worden vernietigd in zoverre zij betrekking heeft op de bewaring van de IP-adressen die zijn toegewezen aan de bron van een verbinding en van de gegevens inzake de burgerlijke identiteit van de gebruikers** (B.16.2).

Het Hof volgt die argumentatie niet. Het stelt vast dat **de bestreden wet, wat het principe zelf ervan betreft, berust op een verplichting tot algemene en ongedifferentieerde bewaring** van alle gegevens met betrekking tot elektronische communicatie en dat zij **ruimere doelstellingen nastreeft dan de bestrijding van zware criminaliteit of het risico van aantasting van de openbare veiligheid.** Het onderscheid dat bij de bestreden wet wordt gemaakt tussen drie categorieën van gegevens (identificatiegegevens, toegangs- en verbindingsgegevens, alsook communicatiegegevens) heeft slechts een weerslag op het startpunt van de bewaringstermijn van de gegevens – in elk geval twaalf maanden – en eventueel op de toegang tot die gegevens voor de gemachtigde instanties. Die categorisering stemt daarenboven niet overeen met het onderscheid dat door het Hof van Justitie wordt gemaakt, aangezien de bestreden wet noch de IP-adressen beoogt die zijn toegewezen aan de bron van een verbinding, noch de gegevens inzake de burgerlijke identiteit van de gebruikers (B.17).

Het Hof oordeelt dat **bij het arrest van het Hof van Justitie een wijziging van invalshoek wordt opgelegd** ten opzichte van de keuze van de wetgever: **de verplichting tot bewaring van gegevens met betrekking tot elektronische communicatie moet de uitzondering zijn, en niet de regel.** Er dient te worden voorzien in duidelijke en nauwkeurige regels over de draagwijdte en de toepassing van de betrokken maatregel, waarbij een minimum aan vereisten worden opgelegd, zodat wordt gewaarborgd dat de inmenging tot het strikt noodzakelijke wordt beperkt en dat zij evenredig is met het nagestreefde doel (B.18).

Het Hof besluit daaruit dat **het aan de wetgever staat een regeling tot stand te brengen waarbij de ter zake van toepassing zijnde beginselen in acht worden genomen, in het licht van de rechtspraak van het Hof van Justitie, en, waarbij ook, in voorkomend geval, rekening moet worden gehouden met de door dat Hof aangebrachte preciseringen wat betreft de verschillende soorten wettelijke maatregelen die met het Unierecht verenigbaar worden geacht.** In het bijzonder **staat het aan de wetgever tussen de verschillende soorten betrokken gegevens het onderscheid te maken dat geboden is,** zodat wordt gewaarborgd dat, voor elk soort gegeven, de inmenging tot het strikt noodzakelijke wordt beperkt (B.19).

Het Hof **vernietigt** dus de bepalingen van de bestreden wet die de algemene en ongedifferentieerde bewaring betreffen van gegevens met betrekking tot elektronische communicatie en de toegang tot die gegevens.

2.2. Ten aanzien van de handhaving van de gevolgen (B.22-B.24.3)

Gelet op het arrest van het Hof van Justitie **oordeelt het Hof dat het de gevolgen van de vernietigde bepalingen niet voorlopig kan handhaven.** Het Hof preciseert dat **het aan de bevoegde strafrechter staat, in voorkomend geval, uitspraak te doen over de toelaatbaarheid van bewijzen** die werden verzameld tijdens de inwerkingstelling van de vernietigde bepalingen, overeenkomstig de van toepassing zijnde strafprocedureregels en **in**

het licht van de preciseringen van het Hof van Justitie in het voormelde arrest van 6 oktober 2020. Daaruit volgt dat de bewijzen die werden gehaald uit gegevens die zijn bewaard op grond van de vernietigde bepalingen veroordelingen kunnen verantwoorden, voor zover inzonderheid geen afbreuk wordt gedaan aan het recht van de betrokken personen op een eerlijk proces.

Het Grondwettelijk Hof is het rechtscollege dat waakt over de inachtneming van de Grondwet door de verschillende wetgevers in België. Het Hof kan wetten, decreten en ordonnanties vernietigen, ongrondwettig verklaren en schorsen wegens schending van een fundamenteel grondrecht of een bevoegdheidverdelende regel.

Dit persbericht, opgesteld door de cel « media » van het Hof, bindt het Grondwettelijk Hof niet. De [tekst van het arrest](#) is te vinden op de webstek van het Grondwettelijk Hof.

Contactpersonen voor de pers : [Sarah Lambrecht](#) | 02/500.12.83 | [Frank Meersschaut](#) | 0475/325.218 | [Tim Souverijns](#) | 02/500.12.21

Volg het Hof via Twitter [@ConstCourtBE](#)